

HOOFDSTUK 8

AMERICA FIRST EN DE WERELDHANDEL

2017–2029

Inleiding

Sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog waren de Verenigde Staten een van de belangrijkste voorstanders van vrijhandel. Amerikaanse regeringen, zowel Republikeins als Democratisch, ondersteunden internationale handelsverdragen, open markten en economische globalisering.

De opkomst van Donald Trump betekende een duidelijke koerswijziging.

Onder het motto **America First** stelde Trump dat eerdere handelsafspraken de Verenigde Staten hadden benadeeld. Volgens hem hadden andere landen jarenlang geprofiteerd van de Amerikaanse markt, terwijl Amerikaanse werknemers, industrieën en gemeenschappen de rekening betaalden.

Deze visie leidde tot een van de grootste veranderingen in het Amerikaanse handelsbeleid sinds de jaren dertig.

Voorstanders zagen het als een noodzakelijke correctie.

Critici zagen het als een bedreiging voor de mondiale economische orde.

De gevolgen zouden wereldwijd voelbaar worden.

8.1 Het Einde van de Vrijhandelsconsensus

Gedurende tientallen jaren bestond in Washington een relatief brede consensus over vrijhandel.

De gedachte was eenvoudig:

- internationale handel stimuleert groei;
- concurrentie verlaagt prijzen;
- open markten vergroten welvaart;
- economische integratie vermindert conflicten.

Vanaf de jaren negentig groeide echter de kritiek.

Veel Amerikanen zagen:

- fabriekssluitingen;
- verplaatsing van productie naar het buitenland;
- verlies van industriële werkgelegenheid;
- groeiende regionale ongelijkheid.

Voor deze groepen werd vrijhandel steeds vaker geassocieerd met banenverlies.

Trump maakte hiervan een centraal campagneonderdeel.

8.2 Handelsonorlogen als Beleidsinstrument

Een van de meest opvallende kenmerken van het America First-beleid was het gebruik van handelsonorlogen.

Waar eerdere regeringen handelsconflicten meestal probeerden te vermijden, gebruikte Trump importheffingen actief als onderhandelingsinstrument.

Doelstellingen waren:

- bescherming van Amerikaanse industrie;
- vermindering van handelstekorten;
- druk uitoefenen op buitenlandse regeringen;
- terughalen van productiecapaciteit.

Deze strategie betekende een fundamentele breuk met eerdere economische beleidslijnen.

8.3 Importheffingen en Bescherming van Industrie

Importheffingen werden ingevoerd op uiteenlopende producten.

Vooral staal en aluminium stonden centraal.

De regering stelde dat bepaalde sectoren essentieel waren voor:

- nationale veiligheid;
- economische onafhankelijkheid;
- strategische productiecapaciteit.

Voorstanders argumenteerden dat buitenlandse concurrenten vaak profiteerden van:

- staatssteun;
- lagere arbeidskosten;
- minder strenge milieuregels.

Critici waarschuwden echter dat hogere invoerrechten uiteindelijk ook de kosten voor Amerikaanse bedrijven en consumenten zouden verhogen.

8.4 China: Het Centrale Handelsconflict

Geen land stond zo centraal in het America First-beleid als China.

Gedurende decennia waren de economische banden tussen beide landen sterk gegroeid.

Tegelijkertijd namen de spanningen toe.

Amerikaanse zorgen betroffen onder meer:

- handelsoevenwichtigheden;
- intellectueel eigendom;
- technologieoverdracht;
- staatssteun aan Chinese bedrijven;
- strategische afhankelijkheden.

Trump voerde omvangrijke tarieven in op Chinese goederen.

China reageerde met tegenmaatregelen.

Hierdoor ontstond de grootste handelsoorlog van de moderne tijd.

8.5 Strategische Rivaliteit

Het conflict met China ging uiteindelijk verder dan handel alleen.

Het draaide ook om:

- technologie;
- halfgeleiders;
- kunstmatige intelligentie;
- defensie;
- geopolitieke invloed.

Steeds meer beleidsmakers begonnen China niet alleen te zien als handelspartner, maar ook als strategische concurrent.

Deze ontwikkeling zou het internationale systeem diepgaand beïnvloeden.

8.6 Europa: Bondgenoot én Concurrent

Ook Europa kreeg te maken met het nieuwe handelsbeleid.

Hoewel de Europese Unie een traditionele bondgenoot is van de Verenigde Staten, ontstonden regelmatig spanningen.

Discussies betroffen:

- handelsbalansen;
- landbouw;
- industriële subsidies;
- defensie-uitgaven;
- digitale belastingen.

Voor Europese leiders was het onverwacht dat een Amerikaanse regering handelsdruk gebruikte tegenover historische bondgenoten.

Daardoor groeide binnen Europa de discussie over:

- economische zelfstandigheid;
 - strategische autonomie;
 - minder afhankelijkheid van de Verenigde Staten.
-

8.7 Canada: Een Nieuwe Realiteit

Canada behoort tot de belangrijkste handelspartners van de Verenigde Staten.

Toch bleef ook Canada niet buiten schot.

Onderhandelingen over handelsafspraken werden heropend.

De bestaande overeenkomsten werden vervangen door nieuwe afspraken.

Hoewel de economische samenwerking bleef bestaan, werd duidelijk dat zelfs nauwe bondgenoten niet langer automatisch werden ontzien binnen het America First-denken.

Voor Canada betekende dit een herwaardering van economische diversificatie en internationale partnerschappen.

8.8 Mexico en Productieketens

Mexico speelde een bijzondere rol.

Gedurende tientallen jaren waren Amerikaanse en Mexicaanse industrieën sterk geïntegreerd geraakt.

Auto's, elektronica en industriële producten werden vaak geproduceerd via grensoverschrijdende productieketens.

Trump bekritiseerde deze ontwikkeling regelmatig.

Volgens hem waren veel Amerikaanse banen naar Mexico verdwenen.

Nieuwe handelsafspraken moesten ervoor zorgen dat meer productie terugkeerde naar de Verenigde Staten.

In de praktijk bleek dit complexer dan verwacht, omdat moderne economieën sterk verweven zijn geraakt.

8.9 De Reactie van Bedrijven

Het bedrijfsleven reageerde verdeeld.

Sommige sectoren profiteerden

Vooraf bedrijven die rechtstreeks beschermd werden tegen buitenlandse concurrentie zagen voordelen.

Voorbeelden:

- staalproducenten;
- aluminiumproducenten;

- bepaalde industriële sectoren.

Andere sectoren kregen te maken met hogere kosten

Voorbeelden:

- autofabrikanten;
- landbouwbedrijven;
- exportgerichte ondernemingen;
- producenten die afhankelijk zijn van buitenlandse onderdelen.

Daardoor ontstonden zowel winnaars als verliezers.

8.10 De Gevolgen voor Consumenten

Een minder zichtbaar effect betrof consumenten.

Wanneer importheffingen stijgen, kunnen bedrijven deze kosten gedeeltelijk doorberekenen.

Daardoor kunnen prijzen stijgen van:

- huishoudelijke apparaten;
- elektronica;
- voertuigen;
- bouwmaterialen.

Voorstanders stelden dat deze kosten opwegen tegen het behoud van banen.

Critici wezen erop dat consumenten uiteindelijk een deel van de rekening betalen.

8.11 De Verschuiving van Wereldwijde Handelsstromen

Een van de meest opmerkelijke gevolgen van het America First-beleid was dat landen nieuwe economische partners gingen zoeken.

Europa intensiverde relaties met:

- Canada;
- Australië;
- India;

- Aziatische partners.

Ook China versterkte economische samenwerking met verschillende regio's.

Hierdoor ontstond een geleidelijke verschuiving van mondiale handelsstromen.

Veel analisten concludeerden dat handel zich niet noodzakelijk terugtrok, maar zich opnieuw organiseerde.

8.12 De Langetermijnevolgen

De belangrijkste vraag is niet wat er gebeurde tussen 2017 en 2021.

De belangrijkste vraag is welke gevolgen zichtbaar werden tot 2029 en daarna.

Enkele blijvende effecten zijn:

- grotere aandacht voor economische veiligheid;
- herwaardering van industriële productie;
- strategische concurrentie met China;
- kortere productieketens;
- meer nadruk op nationale belangen.

Zelfs regeringen die minder protectionistisch zijn, namen delen van deze benadering over.

Daardoor veranderde het debat blijvend.

Analyse: Welke Delen van de Economie Profiteerden en Welke Verloren?

Sectoren die profiteerden

Industriële basisindustrie

- staalproductie;
- aluminiumproductie;
- bepaalde defensiegerelateerde industrieën.

Strategische productie

- binnenlandse investeringen;
- reshoring-projecten;
- nationale productiecapaciteit.

Arbeidsmarkten in specifieke regio's

Sommige industriële regio's zagen tijdelijk extra investeringen en werkgelegenheid.

Sectoren die verloren

Exportsectoren

Bedrijven kregen te maken met buitenlandse tegenmaatregelen.

Landbouw

Boeren werden getroffen door vergeldingsheffingen op Amerikaanse exportproducten.

Productiebedrijven met internationale ketens

Hogere kosten voor onderdelen en grondstoffen.

Consumenten

Verhoogde prijzen voor bepaalde producten.

Internationale Analyse

America First bracht een fundamentele vraag naar voren:

Moet handel primair worden beoordeeld op economische efficiëntie of op nationale belangen?

Voorstanders van vrijhandel benadrukken:

- lagere prijzen;
- economische groei;
- internationale samenwerking.

Voorstanders van economische bescherming benadrukken:

- nationale veiligheid;
- strategische autonomie;

- bescherming van werkgelegenheid.

De discussie tussen deze twee visies zal waarschijnlijk nog decennia voortduren.

Conclusie

Het America First-handelsbeleid markeerde een historische breuk met tientallen jaren Amerikaanse vrijhandelspolitiek.

De effecten waren gemengd.

Sommige sectoren profiteerden.

Andere sectoren verloren.

Bondgenoten moesten zich aanpassen.

Concurrenten reageerden.

Nieuwe handelsrelaties ontstonden.

De belangrijkste erfenis van deze periode is wellicht dat handel niet langer uitsluitend wordt gezien als een economische kwestie.

Handel werd opnieuw een instrument van geopolitiek, nationale veiligheid en strategische macht.

Kernvraag

Is economische globalisering onomkeerbaar, of keren landen terug naar een wereld waarin nationale belangen zwaarder wegen dan internationale economische integratie?

De ontwikkelingen tussen 2017 en 2029 suggereren dat de wereld niet terugkeert naar volledige economische afsluiting.

Maar zij suggereren ook dat het tijdperk van onbeperkte globalisering voorbij kan zijn.

America First was daarmee niet alleen een handelsstrategie.

Het was een signaal dat de spelregels van de wereldeconomie opnieuw werden geschreven.

Maak opnieuw HOOFDSTUK 9 DE VERANDERENDE RELATIE TUSSEN EUROPA EN DE VS NAVO Defensie-uitgaven Strategische autonomie Europese defensie-industrie Vertrouwenscrisis Belangrijke conclusie: Europa begon voor het eerst serieus rekening te houden met een toekomst waarin Amerika geen vanzelfsprekende veiligheidsanker meer is.

HOOFDSTUK 9

DE VERANDERENDE RELATIE TUSSEN EUROPA EN DE VS

2015–2029

Inleiding

Sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog vormden Europa en de Verenigde Staten de kern van het westerse bondgenootschap. Gedurende meer dan zeventig jaar werd de veiligheid van Europa in belangrijke mate ondersteund door Amerikaanse militaire macht, politieke betrokkenheid en economische samenwerking.

Deze relatie werd vaak beschouwd als vanzelfsprekend.

Toch begon dat beeld vanaf 2015 geleidelijk te veranderen.

De verkiezing van Donald Trump bracht vragen naar voren die jarenlang slechts beperkt werden besproken:

- Hoe afhankelijk mag Europa zijn van de Verenigde Staten?
- Wat gebeurt er wanneer Amerikaanse prioriteiten veranderen?
- Kan Europa zichzelf verdedigen zonder Amerikaanse steun?
- Hoe stabiel zijn trans-Atlantische afspraken op lange termijn?

Hoewel de NAVO bleef bestaan en de samenwerking voortduurde, ontstond er een fundamenteel debat over de toekomst van de Europese veiligheid.

Dit hoofdstuk onderzoekt hoe deze discussie zich ontwikkelde en welke gevolgen dit had voor Europa, de Verenigde Staten en de internationale orde.

9.1 Het Fundament van de Trans-Atlantische Relatie

Na 1945 werd de veiligheid van West-Europa grotendeels gebaseerd op samenwerking met de Verenigde Staten.

Belangrijke pijlers waren:

- militaire bescherming;
- economische samenwerking;
- gedeelde democratische waarden;
- gezamenlijke afschrikking tegenover tegenstanders.

De oprichting van de North Atlantic Treaty Organization in 1949 vormde het centrale veiligheidsinstrument.

Gedurende de Koude Oorlog werd de NAVO beschouwd als een van de meest succesvolle militaire allianties uit de moderne geschiedenis.

Na de val van de Sovjet-Unie bleef de samenwerking bestaan.

Veel Europese landen gingen ervan uit dat Amerikaanse veiligheidsgaranties permanent zouden blijven.

9.2 Trump en de NAVO-discussie

Tijdens zijn verkiezingscampagne stelde Trump openlijk vragen over de bestaande veiligheidsverhoudingen.

Zijn kritiek richtte zich vooral op:

- ongelijke defensie-uitgaven;
- Europese afhankelijkheid;
- Amerikaanse financiële lasten.

Trump stelde dat veel Europese bondgenoten jarenlang hadden geprofiteerd van Amerikaanse bescherming zonder voldoende bij te dragen aan hun eigen defensie.

Voorstanders zagen deze kritiek als terecht.

Critici vreesden dat dergelijke uitspraken twijfel konden zaaien over de betrouwbaarheid van de NAVO.

Voor het eerst in decennia werd de toekomst van het bondgenootschap onderwerp van serieus publiek debat.

9.3 Defensie-uitgaven als Politiek Twistpunt

Een centraal thema werd de afspraak dat NAVO-lidstaten ongeveer twee procent van hun bruto binnenlands product aan defensie zouden besteden.

Gedurende jaren voldeden veel Europese landen niet aan deze norm.

Trump maakte hiervan een belangrijk politiek onderwerp.

Hierdoor ontstond druk op Europese regeringen om:

- defensiebudgetten te verhogen;
- militaire modernisering te versnellen;
- investeringen uit te breiden.

Ironisch genoeg leidde deze druk uiteindelijk tot een aanzienlijke stijging van Europese defensie-uitgaven.

9.4 De Oorlog in Oekraïne als Versneller

De Russische invasie van Oekraïne in 2022 veranderde de Europese veiligheidsdiscussie fundamenteel.

Veel Europese regeringen realiseerden zich dat:

- grootschalige oorlog in Europa nog steeds mogelijk was;
- militaire afschrikking essentieel bleef;
- afhankelijkheid risico's met zich meebracht.

De oorlog versnelde investeringen in:

- defensie;
- munitieproductie;
- luchtverdediging;
- cyberveiligheid;
- militaire infrastructuur.

Daardoor ontstond een nieuw gevoel van urgentie binnen Europa.

9.5 Strategische Autonomie

Een begrip dat steeds vaker werd gebruikt was:

Strategische Autonomie

Hiermee werd bedoeld dat Europa beter in staat moest zijn zelfstandig op te treden wanneer Amerikaanse steun beperkt of onzeker zou zijn.

Voorstanders zagen dit niet als vervanging van de NAVO.

Zij zagen het als aanvulling.

Doelstellingen waren onder meer:

- grotere militaire zelfredzaamheid;
- eigen defensie-industrie;
- minder afhankelijkheid van externe leveranciers;
- meer politieke handelingsvrijheid.

Critici waarschuwden dat dubbele structuren inefficiënt konden zijn.

Toch groeide de steun voor meer Europese zelfstandigheid.

9.6 De Europese Defensie-industrie

Een van de meest zichtbare gevolgen was de herwaardering van de Europese defensie-industrie.

Jarenlang hadden veel Europese landen relatief beperkt geïnvesteerd in militaire productiecapaciteit.

Na 2022 veranderde dit.

Nieuwe investeringen gingen naar:

- munitiefabrieken;
- raketssystemen;
- drones;
- luchtverdediging;
- militaire technologie.

Europa begon opnieuw te kijken naar de vraag hoe een duurzame defensie-industrie kon worden opgebouwd.

Dit had niet alleen militaire, maar ook economische gevolgen.

9.7 Vertrouwen en Onzekerheid

Misschien wel de belangrijkste verandering was psychologisch.

Gedurende decennia werd Amerikaanse steun als vrijwel gegarandeerd beschouwd.

Onder Trump ontstond voor het eerst onzekerheid over die aanname.

Veel Europese beleidsmakers begonnen scenario's te onderzoeken waarin:

- Amerikaanse betrokkenheid afneemt;
- binnenlandse Amerikaanse politiek internationale verplichtingen beïnvloedt;
- toekomstige regeringen andere prioriteiten stellen.

Deze onzekerheid veranderde de strategische planning binnen Europa.

9.8 Europa als Geopolitieke Speler

Door deze ontwikkelingen begon Europa zichzelf steeds vaker te zien als geopolitieke actor.

Discussies gingen niet langer uitsluitend over:

- economische integratie;
- interne regelgeving.

Zij gingen ook over:

- veiligheid;
- defensie;
- energiezekerheid;
- technologische onafhankelijkheid;
- strategische grondstoffen.

Hierdoor veranderde de rol van de Europese Unie geleidelijk.

9.9 De Economische Dimensie

De veranderende relatie had ook economische gevolgen.

Europa begon sterker te investeren in:

- energie-onafhankelijkheid;

- halfgeleiders;
- defensietechnologie;
- kritieke infrastructuur.

Tegelijkertijd groeide de wens om minder kwetsbaar te zijn voor politieke veranderingen buiten Europa.

Deze ontwikkeling werd versterkt door:

- handelsspanningen;
 - sanctiebeleid;
 - geopolitieke rivaliteit.
-

9.10 De Amerikaanse Visie

Vanuit Amerikaans perspectief ontstond eveneens een discussie.

Sommige beleidsmakers vonden dat Europa meer verantwoordelijkheid moest nemen.

Anderen benadrukten dat sterke bondgenootschappen juist een bron van Amerikaanse invloed zijn.

Daardoor ontstond een fundamenteel debat:

Is Europese strategische autonomie een versterking van het bondgenootschap of een stap richting grotere afstand?

Tot op heden bestaat hierover geen volledige consensus.

9.11 Het Nieuwe Europese Denken

Aan het einde van de jaren twintig begon zich een nieuw Europees veiligheidsdenken af te tekenen.

Belangrijke uitgangspunten waren:

- samenwerking met de Verenigde Staten blijft essentieel;
- Europa moet meer eigen capaciteit ontwikkelen;
- economische veiligheid is onderdeel van nationale veiligheid;
- defensie-investeringen zijn een structurele noodzaak.

Dit betekende een duidelijke verschuiving ten opzichte van de periode direct na de Koude Oorlog.

Internationale Gevolgen

De veranderende trans-Atlantische relatie werd wereldwijd opgemerkt.

Landen als:

- China;
- Rusland;
- India;
- Turkije;

volgden nauwlettend hoe Europa en de Verenigde Staten hun onderlinge verhoudingen herdefinieerden.

Voor veel geopolitieke spelers was duidelijk dat veranderingen binnen het westerse bondgenootschap gevolgen konden hebben voor de mondiale machtsbalans.

Analyse: Van Afhankelijkheid naar Voorbereiding

De periode 2015-2029 betekende niet het einde van de trans-Atlantische relatie.

Integendeel.

De NAVO bleef bestaan.

Militaire samenwerking bleef intensief.

Toch veranderde iets fundamenteels.

Europa begon voor het eerst serieus na te denken over scenario's die vroeger vrijwel ondenkbaar waren.

Niet omdat Europese leiders de Verenigde Staten wilden vervangen.

Maar omdat zij beseften dat langdurige afhankelijkheid risico's met zich meebrengt.

Hierdoor verschoof de discussie van vertrouwen naar voorbereiding.

Belangrijke Conclusie

Europa begon voor het eerst serieus rekening te houden met een toekomst waarin Amerika geen vanzelfsprekende veiligheidsanker meer is.

Dat betekende niet dat de Verenigde Staten hun rol verloren.

Het betekende wel dat Europese beleidsmakers steeds vaker de vraag stelden:

Wat doen we als Washington op een dag besluit dat Europa minder prioriteit heeft?

Alleen al het feit dat deze vraag serieus werd gesteld, markeert een van de belangrijkste geopolitieke veranderingen van de periode 2015-2029.

Kernvraag

Kan Europa uitgroeien tot een volledig zelfstandige strategische macht, terwijl het tegelijkertijd een sterke trans-Atlantische alliantie behoudt?

Het antwoord op die vraag zal mede bepalen hoe de internationale orde zich ontwikkelt in de komende decennia.

Want de toekomst van Europa en de Verenigde Staten blijft nauw met elkaar verbonden.

Maar de aard van die verbondenheid is tussen 2015 en 2029 ingrijpend veranderd.